

Arbetsmarknadsutskottets yttrande

1982/83:4 y

om överföring av vissa regionalpolitiska frågor m. m. till statens industriverk

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har beslutat inhämta yttrande från arbetsmarknadsutskottet över proposition 1982/83:113 om verksamheten vid statens industriverk m. m. jämte motioner. De aktuella motionerna är 1982/83:2228 av Staffan Burenstam Linder m. fl. (m), 1982/83:2229 av Christer Eirefelt m. fl. (fp), 1982/83:2230 av Arne Fransson m. fl. (c) och 1982/83:2231 av Lars Werner m. fl. (vpk).

Utskottet tar i sammanhanget också upp yrkande 11 under punkt 4 i propositionen vilket rör ändrade riktlinjer för vissa former av regionalpolitiskt stöd. Detta yrkande och motsvarande delar av nyss nämnda motioner har hänvisats till arbetsmarknadsutskottet.

Av de förslag som förs fram i propositionen finns det anledning för utskottet att beröra

- överföring av vissa uppgifter när det gäller handläggning av regionalpolitiskt stöd, investeringsfonder och rådrumsstöd från AMS och regeringen till nya SIND,
- programindelning och organisation vid nya SIND,
- ändrad handläggning av regionalpolitiskt stöd, bl. a. slopande av besvärsmått,
- ändrad handläggning vid inanspråktagande av investeringsfonder samt lagförslag härom,
- anslag till förvaltningskostnader för det nya industriverket och till statsbidrag till nedläggningshotade företag.

Frågan om avslag på proposition 113

I samtliga de inledningsvis nämnda motionerna yrkas avslag på proposition 113.

I motionerna 2229 av Christer Eirefelt (fp) och 2230 av Arne Fransson m. fl. (c) riktas kritik mot att regeringen lägger fram sina förslag utan sedvanlig remissbehandling. I motion 2229 påpekas att endast två länsstyrelser har yttrat sig, länsstyrelserna i Södermanlands och Malmöhus län, men inget av de tolv län som ligger i stödområdet och som mest berörs av den föreslagna omorganisationen.

I motion 1982/83:2228 av Staffan Burenstam Linder m. fl. (m) redovisas moderata samlingspartiets uppfattning att ett statens industriverk inte

behövs och att tidpunkten för en avveckling av återstående delar av verket nu är gynnsam. Motionärerna är vidare tveksamma till att inom samma verk hantera både industri- och regionalpolitik. Dessa båda politikområdens mål är enligt motionen svåra att uppnå samtidigt.

Målkonflikter mellan arbetsmarknads- och regionalpolitiken tas också upp i motionerna 2229 och 2231.

I motion 2229 av Christer Eirefelt m. fl. (fp) pekas på att riskerna för negativa konsekvenser för regionalpolitiken – och därmed för sysselsättningen – är stora om organisationsförändringen genomförs. Det noteras att i den utredning som föregått regeringens förslag utgjorde regionalpolitiken inte ett självständigt programområde vid industriverket. Detta har ändrats i propositionen, men inga organisatoriska slutsatser dras av det. Det anförs vidare i motionen att ett centralt mål för regionalpolitiken är att främja sysselsättningen i eftersatta regioner. I län med stora sysselsättningsproblem blir en nära anknytning mellan regionalpolitik och arbetsmarknadspolitik därför självklar. Det sägs i motionen att uppfattningen att arbetsmarknads- och regionalpolitiken bör ha en nära anknytning dominerade socialdemokratisk politik fram till regeringsskiftet år 1976. Sysselsättningsproblemen är i dag större än de var år 1976 och behovet av nära samverkan mellan arbetsmarknads- och regionalpolitiken är i motsvarande grad större. Att i ett sådant läge föra över den väsentligaste delen av regionalpolitiken på myndighetsnivå till industripolitiken ter sig enligt motionärerna svårförståeligt.

Lars Werner m. fl. (vpk) framhåller i motion 1982/83:2231 att den föreslagna omorganisationen inte kan vara politiskt och funktionellt lämplig, såvitt man inte avser att beröva regionalpolitiken dess hittillsvarande syftning och helt underordna den under en teknokratisk version av allmän industripolitik. Regionalpolitik är ju dock något annat, vida mer brett och mångsidigt än industripolitik. Motionärerna erinrar om att den rent industriella sidan av det regionalpolitiska arbetet på länsnivå består av betydligt mer än administrering av stödverksamheten. Regionalpolitikens motiv är ju att undanröja ekonomiska och sociala obalanser, att få till stånd fungerande regioner. På länsnivå handlar det om att söka verka för en regional samhällsformation, där näringsliv, infrastruktur och geografi befinner sig i ett samspel som utvecklas i enlighet med de av riksdagen uppsatta regionalpolitiska målen, och som i bred bemärkelse förmår bidra till ett anständigt liv för invånarna. En sådan samlad målsättning är, anför motionärerna, närmast främmande för industriverkets mycket mer specialiserade och på regionalpolitiska aspekter i stort sett blottade verksamhet. I motionen anförs vidare att i propositionens framställning blir regionalpolitik ett slags bihang till industripolitiken och sambanden framställs som motsättningsfria och okontroversiella. Detta är en felsyn. Både mellan region- och industripolitik samt inom industripolitiken som sådan råder klara motsättningar och konflikter. Dessa har sin politiska och sociala grund. Man

kan inte avskaffa dem genom riksdagsbeslut, lika litet som man genom myndighetscirkulär kan proklamera harmoni mellan arbete och kapital. Verkligheten är i stället den, att regionalpolitiska mål i påfallande hög grad kommer i motsättning till många drag i den rådande industriella utvecklingen, slutar motionärerna.

I tre av de berörda motionerna, nämligen 2228, 2229 och 2230 anför även pågående utredningar som motiv för avslag på propositionen. Här avses dels utredningen om arbetsmarknadsverkets ansvarsområde och organisation, dels utredningen om det regionalpolitiska stödet till näringslivet. Motionärerna menar att resultaten från dessa utredningar bör föreligga innan ställning tas till frågan om vilken centralmyndighet som skall ha ansvaret för det regionalpolitiska stödet m. m.

Utskottet vill för sin del framhålla att förslagen i proposition 113 som gäller regionalpolitiken inte har den principiella innebörd som anges i motionerna. Avsikten med överföringen av besluten om regionalpolitiskt stöd till SIND är att nå samordningseffekter när det gäller handläggning av regional- och industripolitiska stöd.

Utskottet delar regeringens uppfattning att det är möjligt att göra begränsade förändringar i handläggningen av regionalpolitiskt stöd och frågor rörande investeringsfonderna utan att invänta resultaten av de nyss nämnda utredningarna.

I samtliga avgivna motioner tas upp risken för målkonflikter mellan industri- och regionalpolitiken vid en överföring av den regionalpolitiska stödhanteringen från AMS till SIND. Utskottet vill påpeka att målkonflikter också finns mellan arbetsmarknads- och regionalpolitiken, t. ex. i fråga om avvägningen mellan kort- och långsiktiga insatser när sysselsättningsproblem skall lösas i en region. Målkonflikterna blir annorlunda vid en ökad anknytning av regionalpolitiken till industripolitiken men de blir med de ändringar av regeringens förslag som utskottet föreslår nedan, enligt utskottets bedömning, inte större.

Det finns anledning att framhålla att anknytningen mellan regionalpolitiken och arbetsmarknadspolitiken fortfarande är viktig för en framgångsrik sysselsättningspolitik. Behovet av att samordna de arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska insatserna är särskilt betydelsefullt på länsnivån där huvudansvaret för genomförandet av de konkreta åtgärderna oftast ligger. Utskottet noterar att på den här nivån tas besluten när det gäller nu aktuella insatser i huvudsak av länsarbetsnämnden och länsstyrelsen, dvs. av två skilda organ. Trots det fungerar så långt utskottet kan bedöma samordningen mellan de arbetsmarknadspolitiska och de regionalpolitiska åtgärderna väl i länen. Detta bör vara möjligt även vid en ändrad rollfördelning på central nivå. Utskottet utgår därvid ifrån att det samråd som nu finns mellan SIND och AMS vid behandlingen av konkreta stödärenden bibehålls även efter den genomförda organisationsändringen och lämpligen sker inom ramen för den parlamentariskt förankrade nämnd vid SIND som utskottet senare i

betänkandet kommer att föreslå.

Det bör också påpekas att eftersom propositionens förslag när det gäller regionalpolitiken främst berör handläggningen av det regionalpolitiska stödet är avsikten med förslaget i propositionen inte att göra regionalpolitiken underordnad industripolitiken. Utskottet återkommer senare till vissa förslag med anledning av bl. a. motion 2231 för att ytterligare markera detta.

Utskottet vill också stryka under att den överföring till SIND av nys nämnda beslutsfattande som föreslås innebär att regionalpolitiken anslagsmässigt får en dominerande ställning vid SIND. De regionalpolitiska medel som förvaltas centralt uppgår till ca 700 milj. kr. per år och de medel som SIND handhar under innevarande budgetår för nuvarande uppgifter uppgår till ca 550 milj. kr. (inkl. kreditgarantier). Överföringen av de aktuella arbetsuppgifterna till SIND innebär att ett 60-tal tjänstemän med omfattande erfarenheter av arbetsmarknads- och regionalpolitik också förs över. Det kan nämnas att SIND f. n. har ca 150 anställda. Som sägs i propositionen är det alltså till stor del ett "nytt" statens industriverk som enligt förslaget skall påbörja sin verksamhet den 1 juli 1983.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet yrkandena i motionerna 2228, 2229, 2230 och 2231 om avslag på proposition 113. Utskottets ställningstagande utgår emellertid från att riksdagen beslutar om vissa ändringar i regeringens förslag vilka utskottet tar upp nedan i anslutning till behandlingen av ett antal andrahandsyrkanden i motionerna.

Programindelning och organisation vid nya SIND

Som framgår av propositionen får det nya SIND två huvuduppgifter, nämligen dels att genom industripolitiskt stöd, företagsutvecklande insatser och problemidentifierande utredningsverksamhet främja industrins tillväxt och omvandling, dels genom regionalpolitiskt finansiellt företagsstöd m. m. bidra till en balanserad regional utveckling. Som förberedelse till en senare övergång till programbudgetering föreslås i propositionen fyra huvudprogram för nya SIND:s verksamhet, nämligen Utredningsverksamhet, Industriell omvandling och tillväxt, Regional utveckling och Småföretagsutveckling. Det finns anledning för utskottet att kommentera programmen Utredningsverksamhet och Regional utveckling. Det senare programmet sammanfaller i huvudsak med nuvarande program för motsvarande verksamhet inom AMS, men det sägs i propositionen att andra uppgifter inom regionalpolitiken än handläggning av regionalpolitiskt stöd bör kunna tillföras SIND. Utskottet vill understryka angelägenheten av att detta sker så att en bred kompetensuppyggnad på det regionalpolitiska området kan ske i det nya verket. Utskottet vill här peka på behovet av att resurser avsätts, med ett självständigt ansvar inom verket, för analyser av den regionala utvecklingen och för uppföljning av att de regionalpolitiska mål

följs som formuleras av länsstyrelserna när det gäller länen och i övrigt av regering och riksdag. En sådan funktion borde i framtiden också kunna tillföras uppgifter av beredande karaktär inom länsplaneringen.

Det framgår av propositionen att vissa utredningsuppgifter på det regionalpolitiska området skall ingå i programmet Utredningsverksamhet. Utskottet menar för sin del att samma principer bör följas vid programindelning när det gäller utredningsverksamheten som i fråga om finansiellt stöd. Det innebär att den del av utredningsverksamheten som avser regionalpolitiska frågor bör ingå i programmet Regional utveckling. Det finns flera skäl för ett sådant synsätt. Ett är att få en bättre insyn över den kompetensuppbyggnad inom nya SIND som utskottet i likhet med propositionen förordar. Ett annat skäl är att en samlad bedömning av hela det regionalpolitiska området skall kunna göras, inte minst vid behandlingen av dessa frågor i riksdagen. Det anförda innebär inte att utskottet har erinringar mot att utredningsverksamheten organisatoriskt förs samman till en enhet inom nya SIND.

Vad utskottet här anfört om utredningsarbetets inriktning inom nya SIND och om omfattningen av programmet Regional utveckling bör regeringen underrättas om.

Vad som i övrigt föreslås i propositionen i anslutning till programmet Utredningsverksamhet tillstyrks av utskottet i den omfattning förslagen ligger inom utskottets ansvarsområde. Detta gäller även breddningen av verksamheten inom Expertgruppen för forskning om regional utveckling (ERU) till att också omfatta vissa industripolitiska problemställningar. Utskottet vill emellertid stryka under att detta inte får innebära en nedprioritering av forskningsinsatserna på det regionalpolitiska området.

Det anføres i propositionen att det som skiljer de industri- resp. regionalpolitiska insatserna bör markeras genom programuppbyggnaden, vilken berörts ovan, medan det som förenar bör få sitt genomslag i organisationsuppbyggnaden. Ett resultat av detta synsätt är att frågor rörande finansiellt stöd inom programmen Industriell utveckling och omvandling och Regional utveckling samlas i en enhet. I fråga om organisationen föreslås vidare att det skall finnas en samrådsgrupp eller ett utskott bestående av bl. a. styrelsens partsrepresentanter för att behandla frågor rörande regionalpolitiskt stöd. Det föreslås framgå av det nya verkets organisation att en sådan samrådsgrupp skall finnas.

Arne Fransson m. fl. (c) anför i motion 2230 att regionalpolitiken skall vara väl förankrad i de regioner som erfordrar stöd. Det måste därför finnas en starkt decentraliserad organisation. Grundvalen i den organisationen är länsstyrelserna och de regionala utvecklingsfonderna. I fråga om den centrala organisationen framhåller motionärerna att den bör ha en stark och självständig prägel. Organisatoriskt bör detta tryggas genom en särskild lokalisering delegation med parlamentarisk förankring. Det anføres vidare i motionen att SIND nu har en mycket bräcklig regionalpolitisk kompetens

samt att en överföring av verksamheten till SIND förutsätter att regionalpolitiken ges en också i organisatoriskt avseende självständig och stark plats inom SIND vilket inte sker i propositionen.

Utskottet har redan ovan i anslutning till programindelningen av nya SIND:s verksamhet strukit under betydelsen av att det sker en bred kompetensuppbyggnad på det regionalpolitiska området. När det gäller yrkandet om att regionalpolitiken bör ges en i organisatoriskt avseende självständig och stark plats inom det nya verket är det utskottets uppfattning att den enhet inom det nya verket som skall handha finansiellt företagsstöd får sin tyngdpunkt på det regionalpolitiska området. Detta blir en följd av den betydande överföring av personal från AMS till nya SIND med regionalpolitisk bakgrund som kommer att ske, men också av storleken på de anslag för regionalpolitiska ändamål som enheten skall hantera. Några påpekanden i fråga om det nya verkets interna organisation utöver vad utskottet tidigare föreslagit rörande en funktion inom verket för uppföljning av de regionalpolitiska målen m. m. är enligt utskottets mening inte nödvändigt för att ge regionalpolitiken en stark ställning i nya SIND:s verksamhet.

När det gäller förslaget i motion 2230 om att en parlamentarisk nämnd skall knytas till nya SIND för att stärka regionalpolitiken vill utskottet erinra om att det i propositionen föreslås att en samrådsgrupp av det slag som nu finns vid AMS för behandling av regionalpolitiskt stöd skall inrättas även vid det nya verket, bestående av bl. a. styrelsens partsrepresentanter. Utskottet kan för sin del tillstyrka att denna samrådsgrupp utvidgas till en parlamentariskt förankrad nämnd.

Ett ökat politiskt inflytande över de regionalpolitiska besluten skulle också tillgodose synpunkter i motion 2231 av Lars Werner m. fl. (vpk) där slopandet av besvärsmåden enligt propositionens förslag i kombination med ökad delegering av beslut om regionalpolitiskt stöd får konsekvenser på den politiska strukturen som man är tveksam till. Följden av förslagen i propositionen leder enligt motionärerna till en förstärkning av ämbetsverksnivån på klar bekostnad av regeringsnivån. I praktiken leder detta till en försvagning även av länsorganens roll. Den parlamentariska kontrollen försämras. Vad som i grunden är ett politiskt ansvar förvandlas till ett formellt och administrativt. Länsnivåns möjligheter till kontakt i regionalpolitiska frågor med regeringsnivån försvåras. Enligt motionärerna utvecklas ett förvaltningsansvar på centrala områden av politiken, oberoende av och oåtkomligt för riksdagen.

Utskottet har förståelse för dessa synpunkter och tillstyrker därför som sagts ovan att en parlamentariskt förankrad nämnd, tillika med företrädare för parterna på arbetsmarknaden, knyts till nya SIND för behandling av regionalpolitiska frågor som ligger inom verkets ansvarsområde. Nämnden bör tillsättas av regeringen. Det ankommer på regeringen att närmare ange ansvarsfördelningen mellan verkets styrelse och den föreslagna nämnden.

med beaktande av de syften med nämnden som utskottet har beskrivit ovan. Vad utskottet här anfört med anledning av motionerna 2230 och 2231 bör ges regeringen till känna.

Handläggningen av regionalpolitiskt stöd

Förslagen i propositionen när det gäller handläggningen av det regionalpolitiska stödet innebär dels att besvärsrätten över den centrala myndighetens beslut slopas, dels att ytterligare uppgifter delegeras från regeringen till denna myndighet. Det gäller beslut om offertstöd inom vissa ramar samt förhandsbesked till sökande om en verksamhet är berättigad till regionalpolitiskt stöd. Vidare föreslås att vissa särskilda insatser som är beroende av användning av regionalpolitiskt stöd förs över från industridepartementet till nya SIND. Det gäller bl. a. lokaliseringssamråd med företag inom den privata service- och tjänstesektorn.

Alla de tidigare nämnda motionerna tar upp frågan om borttagandet av besvärsrätten när det gäller den centrala myndighetens beslut om regionalpolitiskt stöd. I motion 2228 av Staffan Burenstam Linder m. fl. (m) anförs att motionärerna inte är övertygade om det riktiga i att inskränka rätten för enskilda att anföra besvär på det aktuella området. De föreslår därför att frågan om slopande av besvärsrätten blir föremål för en förnyad och mera ingående prövning.

Christer Eirefelt m. fl. (fp), motion 2229 och Arne Fransson m. fl. (c), motion 2230, framhåller besvärsrätten till regeringen måste bibehållas. Detta innebär enligt den senare motionen en garanti för att en samlad översiktlig bedömning av de regionalpolitiska insatserna i en region sker. Denna besvärsrätt är särskilt viktig om en omfattande omorganisation skall ske och nya rutiner skapas. Den kompetens som nu finns på detta område i industridepartement och AMS förs inte över till SIND.

Även i motion 2231 av Lars Werner m. fl. (vpk) förs fram invändningar mot att besvärsrätten i här aktuella fall slopas. Bakgrunden är att kombinationen av ökad decentralisering från regeringen till nya SIND och ett slopande av besvärsrätten sägs minska den politiska kontrollen och ansvarigheten. Motionärerna anmärker dessutom att rätten att besvära sig hos regeringen i stödärenden inte bara är en administrativteknisk fråga. Så många är de kontroversiella stödärendena knappast, att det inte kan vara mödan värt att behålla möjligheten att få dem prövade av en politiskt och parlamentariskt ansvarig instans.

Utskottet stödjer yrkandena i nyss nämnda motioner om att rätten att anföra besvär över den centrala myndighetens beslut om regionalpolitiskt stöd bör bibehållas. Därmed garanteras som sägs i motion 2230 att en samlad översiktlig bedömning av de regionalpolitiska insatserna i en region sker. Även den politiska kontrollen och ansvarigheten blir därmed oförändrad, vilket krävs i motion 2231.

Utskottet vill påpeka i anslutning till motionerna 2230 och 2231 att även om det endast är enskilda som f. n. kan överklaga den centrala myndighetens beslut om stöd, har skälen till bifall till besvären såvitt utskottet kan bedöma ofta haft andra utgångspunkter än den enskilde sökandens rättsskydd, nämligen främst en annan bedömning av behovet av insatser i en viss region. Mot bakgrund av vad här sagts bör det vara en uppgift för utredningen om det regionalpolitiska stödet till näringslivet att närmare överväga hur besvärsrätten i detta sammanhang mera långsiktigt bör utformas.

Vad utskottet här anfört om bibehållande av besvärsrätten över central myndighets beslut om regionalpolitiskt stöd bör regeringen underrättas om.

Förslaget i propositionen att ansvaret för flyttningsstöd till arbetskraft som flyttar till stödområdet skall ligga kvar på AMS samt att motsvarande ändringar görs i berörda kungörelser möter ingen erinran från utskottets sida. Även de förslag till ändringar i handläggningen av det regionalpolitiska stödet som förs fram i propositionen godtas av utskottet med undantag för slopandet av besvärsrätten.

Med det sagda överlämnar arbetsmarknadsutskottet under förutsättning av näringsutskottets medgivande hemställans punkt 11 i propositionens avsnitt 4 till näringsutskottet.

Ianspråktagande av investeringsfonder

I propositionen föreslås att beslut på myndighetsnivå om ianspråktagande av investeringsfonder flyttas från AMS till nya SIND samt att regeringen får bemyndigande besluta att nya SIND skall få ta vissa beslut som nu ankommer på regeringen.

I motion 2228 av Staffan Burenstam Linder m. fl. (m) föreslås att aktuella beslut skall ligga kvar på AMS. Utskottet har ingen erinran mot propositionens förslag på denna punkt och avstyrker därför motionen i denna del. Det innebär att utskottet också tillstyrker de förslag till ändringar i berörda lagrum som föreslås i propositionen.

Bidrag till nedläggningshotade företag

F. n. får medel från tionde huvudtitelns anslag B 4 Sysselsättningsskapande åtgärder användas för bidrag till nedläggningshotade företag under vissa förutsättningar, s. k. rådrumsstöd. I propositionen föreslås att beslut om sådant bidrag skall föras över från AMS till nya SIND samt att ett nytt förslagsanslag skall inrättas under tolfte huvudtiteln, benämnt Statsbidrag till nedläggningshotade företag. Det föreslås att 10 milj. kr. anvisas för ändamålet under budgetåret 1983/84. Christer Eirefelt m. fl. (fp) menar i motion 1982/83:2229 att detta stöd inte är ett s. k. offensivt instrument och att det därför bör finnas kvar i den arbetsmarknadspolitiska medelsarsenalen.

Utskottet delar industriministerns uppfattning att med hänsyn till det sammanhang i vilket detta stöd nu används är det att betrakta som ett industripolitiskt snarare än ett arbetsmarknadspolitiskt medel. Utskottet tillstyrker därför propositionens förslag på denna punkt och avstyrker motion 2229 i motsvarande del. Utskottet vill emellertid stryka under vikten av ett nära samarbete mellan nya SIND och AMS vid beslut om stöd av detta slag. Detta kan lämpligen ske inom ramen för den parlamentariskt förankrade nämnd som utskottet förordat i det föregående.

Anslagsfrågor i övrigt

Regeringen föreslår i propositionen att medel för nya SIND:s administrationskostnader tas upp under anslaget Statens industriverk: Förvaltningskostnader samt att medel hålls inne på bl. a. anslagen B 4. Sysselsättningskapande åtgärder under tionde huvudtiteln och C 1. Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet under tolfte huvudtiteln motsvarande administrationskostnaderna för de uppgifter som förs över från AMS till nya SIND.

Utskottet har i det föregående tillstyrkt den föreslagna överföringen av här aktuella arbetsuppgifter från AMS till nya SIND och tillstyrker också de anslagsmässiga konsekvenserna av detta.

Utskottet vill emellertid avslutningsvis poängtera att regionalpolitiken på grund av dess nära anknytning till sysselsättningspolitiken som är en huvudfråga för arbetsmarknadsutskottet även i framtiden bör beredas av detta utskott. Det är därför angeläget att övergång till programbudgetering sker vid SIND så snart som möjligt och att alla de frågor som rör regionalpolitiken samlas i ett program så att utskottet utan administrativt krångel i ett sammanhang kan behandla regionalpolitiken på ett samlat sätt. Utskottet vill här erinra om vad utskottet anfört i det föregående om avgränsningen mellan programmen Utredningsverksamhet och Regional utveckling.

Utskottet vill slutligen påpeka att det bibehållande av besvärsrätten som utskottet förordat i det föregående troligen påverkar personalbehovet vid industridepartementet. Utskottet saknar underlag för att bedöma omfattningen härav.

Stockholm den 14 april 1983

På arbetsmarknadsutskottets vägnar
FRIDA BERGLUND

Närvarande: Frida Berglund (s), Lars Ulander (s), Anders Högmark (m), Karin Flodström (s), Arne Fransson (c), Lahja Exner (s), Gustav Persson (s), Sonja Rembo (m), Elver Jonsson (fp), Ingrid Hemmingsson (m), Christer Skoog (s), Håkan Stjernlöf (m), Bo Nilsson (s), Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) och Alexander Chrisopoulos (vpk).

Avvikande meningar

1. *Frågan om avslag på proposition 113*

Anders Högmark, Sonja Rembo, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar "Utskottet vill" och på s. 4 slutar "i motionerna" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen som förs fram i motion 2228 att tiden nu är lämplig för en avveckling av SIND. Från denna utgångspunkt kan utskottet inte medverka till att SIND skall tillföras nya uppgifter, som f. n. fullgörs av regeringen och av AMS. Ett sådant tillskott av uppgifter skulle uppenbarligen försvåra en kommande avveckling av SIND.

Utskottet vill vidare peka på de risker för målkonflikter som finns mellan industri- och arbetsmarknadspolitiken. Som sägs i motion 2228 skall industripolitiken i första hand öka den tekniska nivån och effektiviteten i industrin och öka produktionen av industrivaror, medan regionalpolitiken syftar till att åstadkomma varaktig sysselsättning i sysselsättningssvaga områden. Dessa mål är vanligtvis svåra att uppnå samtidigt.

Utskottet vill också påpeka att det finns två utredningar vars resultat bör avvaktas innan det vidtas några organisatoriska ändringar av det slag som föreslås i propositionen. Den ena utredningen berör AMS ansvarsområde och organisation. Det är rimligt att denna utredning får överväga regionalpolitikens organisatoriska hemvist med hänsyn till de starka samband som finns mellan arbetsmarknads- och regionalpolitiken. Den andra utredning som bör avvaktas gäller det regionalpolitiska stödet till näringslivet. Denna utredning överväger bl. a. en avvägning mellan selektiva och generella medel i regionalpolitiken. Utskottet har i andra sammanhang instämt i yrkanden från moderata samlingspartiet om att de selektiva stödformerna bör ersättas av generella, bl. a. en regionalt differentierad arbetsgivaravgift. Det begränsade selektiva stöd som skall finnas kvar bör handläggas av länsstyrelserna. De uppgifter som blir kvar att handlägga på central nivå inom regionalpolitiken bör enligt utskottets mening bli kraftigt begränsade i förhållande till nuläget.

Vad utskottet har anfört här med anledning av motion 2228 leder till slutsatsen att någon överföring av uppgifter inom regionalpolitiken till SIND inte bör ske. Utskottet tillstyrker därför yrkandena i motionerna 2228, 2229, 2230 och 2231 om avslag på proposition 113.

2. Frågan om avslag på proposition 113

Arne Fransson (c), Elver Jonsson (fp) och Ingvar Karlsson (c) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar "Utskottet vill" och på s. 4 slutar "i motionerna" bort ha följande lydelse:

Som anförs i motionerna 2229 och 2231 är en överföring av ansvaret för det regionalpolitiska stödet till industriverket inte bara en handläggningsteknisk fråga – vilket hävdas i propositionen – utan även en principiellt viktig fråga från både sysselsättningspolitiska och konstitutionella utgångspunkter.

Det centrala målet för regionalpolitiken är att främja sysselsättningen i eftersatta regioner. I län med stora sysselsättningsproblem blir en nära anknytning mellan regionalpolitik och arbetsmarknadspolitik därför självklar. Att i ett sådant läge på myndighetsnivå föra samman den väsentligaste delen av regionalpolitiken med industripolitiken är enligt utskottets mening oansvarigt.

Som sägs i motion 2231 måste man vara kritisk till propositionens förslag också med hänsyn till de effekter omorganisationen får på den politiska strukturen. Överföringen av regeringsuppgifter till SIND i kombination med en slopad besvärshatt leder enligt utskottets mening till en förstärkning av ämbetsverksnivån på klar bekostnad av regeringsnivån. I praktiken leder detta till att även länsorganens roll försvagas. Den parlamentariska kontrollen försämras. Vad som i grunden är ett politiskt ansvar förvandlas till ett formellt och administrativt. Länsnivåns möjligheter till kontakt i regionalpolitiska frågor med regeringsnivån försvåras. Ett förvaltningsansvar utvecklas på centrala områden av politiken, oberoende av och oåtkomligt för riksdagen.

Det är utskottets mening att en förstärkning av de regionalpolitiska funktionerna skall ske endera genom att regeringen tilldelas ökade befogenheter som är kontrollerbara av riksdagen eller genom decentralisering av nya uppgifter till regionala organ. Den senare lösningen är att föredra. Som framhålls i motion 2230 måste regionalpolitiken nämligen vara väl förankrad i de regioner som skall omfattas av stödgivningen. Grundvalen i den organisationen måste vara länsstyrelserna och de regionala utvecklingsfonderna. Såväl länsstyrelsernas som utvecklingsfondernas roll för den regionala industri- och sysselsättningsutvecklingen är tämligen ny och båda är fortfarande i ett starkt utvecklingsskede. Det är synnerligen viktigt att den regionala förankringen garanteras genom att styrelserna väljs i länsdemokratisk ordning.

I motionerna 2228, 2229 och 2230 riktas kritik mot det beredningsarbete som föregick regeringens förslag. Utskottet delar de kritiska synpunkter som förs fram. Det är uppseendeväckande att förslag om en förändring av så stor principiell innebörd som det här är fråga om kan läggas fram utan en ordentlig remissbehandling. I propositionen hänvisas till hearings med en rad ämbetsverk och organisationer – en i sammanhanget mycket tvivelaktig metod – och till skriftliga svar från ett mycket begränsat antal instanser. Två

länsstyrelser har yttrat sig, länsstyrelserna i Södermanlands och Malmöhus län. Det är tecken på den nonchalans med vilken denna fråga har behandlats, att inget av de tolv län som ligger i stödområdet och som mest berörs av den föreslagna omorganisationen har fått yttra sig.

Propositionen ger inte heller i övrigt ett tillfredsställande underlag för riksdagens beslut. Det saknas t. ex. en analys av hur de föreslagna förändringarna påverkar industripolitiken, regionalpolitiken och arbetsmarknadspolitiken. Detta beror förmodligen åtminstone delvis på att den underliggande utredningen "bara" föreslagit att handläggningen av det finansiella regionalpolitiska stödet till företag skall överföras från arbetsmarknadsstyrelsen till industriverket. Även om organisationsändringen hade stannat vid det har riksdagen rätt och skyldighet att kräva en mer ingående analys av vilka effekter förändringen får på möjligheterna att bedriva en effektiv och målmedveten politik inom de olika sakområdena. Behov av en sådan analys blir naturligtvis än större när regeringen ökar industriverkets ansvar över regionalpolitiken utöver vad utredningen föreslagit.

Utskottet vill till sist erinra om att både AMS ansvarsområde och organisation samt det regionalpolitiska stödet till näringslivet är föremål för utredningar vilka väntas bli färdiga under budgetåret 1984/85, dvs. om drygt ett år. Det hade varit naturligt att invänta resultatet av dessa utredningar innan regionalpolitikens mångåriga samhörighet med arbetsmarknadspolitiken bryts och ersätts med en anknytning till industripolitiken. Som det nu är vet man t. ex. inte vilka medel den nya organisationen skall hantera på något års sikt.

Med det anförda tillstyrks yrkandena i motionerna 2228, 2229, 2230 och 2231 om avslag på proposition 113.

Särskilt yttrande

Anders Högmark (m), Arne Fransson (c), Sonja Rembo (m), Elver Jonsson (fp), Ingrid Hemmingsson (m), Håkan Stjernlöf (m) och Ingvar Karlsson (c) anför:

Vi har vid utskottsbehandlingen yrkat att regeringens proposition med förslag till överföring av vissa regionalpolitiska frågor till SIND m. m. skall avstyrkas i sin helhet. Överröstade i denna huvudfråga har vi inte funnit anledning att ta ställning till de modifieringar av propositionens förslag som utskottet gör, även om vi anser att bibehållandet av besvärsrätten och införandet av en parlamentariskt förankrad nämnd vid SIND för behandling av regionalpolitiska frågor innebär förbättringar i förhållande till regeringens förslag och tillgodoser en del av våra andrahandsyrkanden.